ગાંધીનગર સમાચાર

સલામી સવારની..

સુપ્રભાતમ્
સુરેશ પ્રા. ભટ્ટ
079-23226251

સચવાતા નથી યુવાનેતા સ્વમાન ચણભણે છે!
સહન નથી થતી શિસ્તની સોટીને હણહણે છે!
ધણધણે છે ધરતી જૂથબંધીના એપી સેન્ટર -
સત્તાના ગોળ આસપાસ જ માખીઓ બણબણે છે!

હાઈકુ

બંધ મુઠ્ઠીમાં -
આબરૂ તો ઢોળાઈ -
ઘી ના ઠામમાં...

લાગ્યું થીગડું
ને ઢંકાઈ આબરૂ -
રહી શરમ...

(ગેહલોત પરથી ઘાત ગઈ!)(કોંગીનું થીગડથાગડ)

ચિંતન

બંસ કિરહ દ્વિજ અનહિત કીન્હે, કર્મ હિ હોહિ સ્વરુપ હિ ચીન્હે ।
કાહુ સુમતિ કિ ખલ સંગ જામી, સુભગતિ પાવ કી પરત્રિય ગામી ॥

ઉપરોક્ત સાખી રામચરિત માનસમાંથી લેવામાં આવેલ છે.

તુલસીદાસ કલિયુગના લોકમાનસ અને વહેવારનું દર્શન કરાવતા કહે છે કે -

જે જ્ઞાનદાતા છે, વિદ્વાન કે સંસ્કારી છે તે દ્વિજ (અહીં કોઈ નાત-જાત સાથે સંબંધ નથી) છે અને તેનો વિરોધ કરાવનારનો વંશ કેમ રહી શકે ? જેને વંશ વિકાસ કરવો હોય તેમને વિદ્વાતાનું માન-સન્માન-પૂજન કરવું પડે.

જે વ્યક્તિની સંગત-સોબત-સંસ્કાર સારા નથી, મિત્રો અને આસપાસનું વાતાવરણ જ દૂષણોથી ભરપૂર છે એને સદ્બુદ્ધિ સારા વિચાર ક્યાંથી મળે ?

જેનું ચારિત્ર્ય ભંગ થયું છે, મન-આત્માનું પતન થયું છે, તે ઉચ્ચ ગતિની આશા રાખે તે નકામું છે, એવાની અધોગતિ જ થાય.

સુવિચાર

- વિતે ક્ષણ જયાં સુખની ત્યાં દુઃખ આવવાનું, બધું વહી જશે, ક્યાં સુધી રડી જવાનું?? - સ્વામિ રામદાસ
- ઘડિયાળી ઘડિયાળ સુધારે, સમયને તો આપણે જાતે જ સુધારવાનો છે - એસ. ભટ્ટાચાર્ય
- પોલીસવાળો લાઠીચાર્જ ને બદલે ફંડફાળો માગે તો ટોળું જલ્દી વિખેરાઈ જાય - રતિલાલ 'અનિલ'
- સૂર્ય પહોંચતો નથી ત્યાં ઉંઘઈ પહોંચી જાય છે - તુર્કિશ કહેવત
- હૃદય જે દાન આપી શખે છે, તે હાથ આપી શખતા નથી - જનકલ્યાણ
- 'જ્ઞાની' ઓ નિમિત્ત હોય, અજ્ઞાનીઓ કર્તા હોય - આપ્તસૂત્ર
- આજનું ઔષધ : ચોળાનું શાક વધુ તેલમાં બનાવીને ખાવાથી માતાને ધાવણ આવે છે

(સંકલન : દીપક વી. આશરા)

બોધકથા

પંડિત વિષ્ણુ શર્મા શેરીનાં બાળકો સાથે બેસીને બાલિશ વાતો કરી રહ્યા હતા. એવામાં એમના બે વિદ્વાન મિત્રો એમને મળવા આવ્યા. એમને બાળકો સાથે બેઠેલા જોઈને પેલા વિદ્વાને કહ્યું. અમે તો તમારી સાથે કોઈ ગંભીર ચર્ચા કરવા આવ્યા હતા. અને તમે તો છોકરાઓ સાથે રમીને તમારો સમય વેડફી રહ્યા હોય એવું લાગે છે.' પંડિત વિષ્ણુ શર્મા હસતા હસતા કહ્યું, 'હમણા આપના પ્રશ્નનો હું જવાબ આપીશ.' એમણે એક બાળક પાસે ધનુષ મંગાવ્યું. પેલો બાળક તરત ધનુષ લઈ આવ્યો. વિષ્ણુજીએ ધનુષની દોરી ઉતારી નાખી અને આવનાર બે મિત્રોને કહ્યું, 'દોસ્તો. બાળકોની વાતો પર હમણાં ચર્ચા ન કરીએ. પણ પહેલાં મારું આ ઉખાણું ઉકેલી આપો.' બે મિત્રો, માથું ખંજવાળવા લાગ્યા. ત્યારે પંડિતજીએ કહ્યું, 'મિત્રો, આ ધનુષના જેવું આપણું મન છે. જો ધનુષ પર હંમેશા દોરી ચડાવીને વાંકુ મૂકીશું, તો તેની મજબૂતી થોડા વખતમાં જ ઘટી જશે. અને તે વહેલું ભાંગી જશે. પરંતુ જ્યારે જ્યારે તેનું કામ પડે, ત્યારે ત્યારે જ તેને વાંકુ વાળવામાં આવે, તો તે ઘણા દિવસ ટકે અને કામ પણ સારું આપે, મનને પણ એજ પ્રમાણે વચ્ચે વચ્ચે આરામ આપવો જરૂરી છે.' પંડિતજીએ આગળ કહ્યું, 'હું પણ મારા મનને બાળકો સાથે હળવું કરી મારા તન મનને તાજું કરી રહ્યો છું.'

ગાંધી પરિવારનો પ્રભાવ સમાપ્તિના આરે

તંત્રીસ્થાનેથી...

કોંગ્રેસમાં નહેરુ યુગથી શરૂ થયેલો પરિવારનો પ્રભાવ ઈંદિરા ગાંધીના કાર્યકાળમાં શિખર પર હતો અને રાહુલ-સોનિયા-પ્રિયંકાની ત્રિપુટીના સમયગાળામાં ક્ષઈણ થતાં થતાં હવે સમાપ્તિના આરે પહોંચી ગયો છે. સોનિયા ગાંધી રાજકારણથી સદંતર દૂર રહેવા માંગતા હતા, પરંતુ તત્કાલીન કોંગ્રેસી આગેવાનોએ પાર્ટીના તૂટતા પ્રભાવને બચાવી લેવા એમનામાં તારણહારનાં દર્શન કર્યાં હતાં. સીતારામ કેસરી જેવા તદ્દન વામણા નેતાના હાથમાંથી કોંગ્રેસનું પ્રમુખ પદ છીનવી લઈ રાજીવ ગાંધીનાં ઈટાલિયન મૂળનાં વિધવાને પાર્ટીની બાગડોર સુપરત કરાઈ હતી. એથી તત્કાલીન વડાપ્રધાન નરસિંહરાવ સહિત ઘણા વરિષ્ઠ કોંગ્રેસીઓને મનોમન માઠું પણ લાગ્યું હોય પરંતુ અર્જુનસિંહની આગેવાની હેઠળ દેશભરના વરિષ્ઠ કોંગ્રેસી નેતાઓના પ્રચંડ સમર્થનને જોઈ બધાં ઠંડા પડી ગયા હતા. સોનિયા ગાંધીનું નેતૃત્વ કોંગ્રેસને ફળ્યું પણ ખરું. એમને નેપથ્યમાં રહી સળંગ બે ટર્મ સુધી કેન્દ્ર સરકારનું સુકાન સંભાળ્યું એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી. અનેક પ્રાદેશિક પાર્ટીઓ પણ કોંગ્રેસના નેતૃત્વવાળા સંયુક્ત પ્રગતિશીલ મોરચા (યુપીએ)ના નેજા હેઠળ ઊભરતાં જનણેરી પરિબળો કે જેનું નેતૃત્વ ભારતીય જનતા પાર્ટી હસ્તક હતું એવા એનડીએ વિરુદ્ધ ચૂંટણીઓ લડતી રહી. પરંતુ બોફોર્સનું ભૂત ઘણા લાંબા સમય સુધી ધૂણતું રહ્યું અને એના લાભાર્થી તરીકે જે મુખ્ય આરોપી હતો તે સોનિયા ગાંધીની નિકટ હોવાના પ્રચારથી કોંગ્રેસની છબિ ખરડાતી રહી. એ પછી ડૉ. મનમોહનસિંહની સરકારમાં કેટલાક મંત્રીઓએ માતબર રકમોનાં કૌભાંડો આચર્યા એથી સ્વચ્છ ઈમેજ ધરાવતા છતાં ખુદ પોતાના મંત્રીઓને ભ્રષ્ટાચાર કરતાં નહીં અટકાવી શકનારા અર્થશાસ્ત્રી વડાપ્રધાનની ઈમેજને કયારેય ન પુરાય એવો ઘસારો લાગી ગયો. રાહુલ ગાંધીને સુકાન સોંપવાની સોનિયા ગાંધીની પ્રબળ મહત્ત્વાકાંક્ષા છતાં એ યુવાન બાળારાજા સતત અવઢવ અનુભવતા રહ્યા. એમને સંગઠનમાં 'રાહુલ બ્રિગેડ' જરૂર ઊભી કરી અને કોંગ્રેસનું નેતૃત્વ યુવા નેતાઓના હસ્તક આવે એવા પ્રયાસો પણ કર્યા. એમની યુવાટોળીના બે મુખ્ય સાથીઓ જયોતિરાદિત્ય સિંધિયા અને સચીન પાયલટે સારું એવું કાઠું પણ કાઢ્યું. પરંતુ કોંગ્રેસમાં ગાંધી પરિવાર સાથે ઘરોબો ધરાવતા સિનિયર નેતાઓને આ યુવાનોને અપાઈ રહેલું મહત્ત્વ વધુંપડતું લાગતું હતું. એમને પોતાનો ગરાસ લૂંટાઈ જતો લાગ્યો અને આખરે આ બેઉ મહત્ત્વાકાંક્ષી યુના નેતાઓ કોંગ્રેસ છોડવા મજબૂર બની ગયા. એમની મહત્ત્વાકાંક્ષા એમના ગજા અને ઉંમરના પ્રમાણમાં વધુ પડતી હતી એ કબૂલ; પરંતુ 'હાઈકમાંડ' ગણાતો ગાંધી પરિવાર એમને અંગત રીતે મળી પાછા વાળી શક્યો હોત. સોનિયા ગાંધીને કદાચ આવું યુવા નેતૃત્વ ભવિષ્યમાં વધુ પડતું લોકપ્રિય બનીને રાહુલ ગાંધીને જ પડકારે એવો ડર પણ હોઈ શકે. રાહુલ-પ્રિયંકાએ પ્રો-એક્ટિવ થવાની જરૂર હતી અને એક વાર સિંધિયાને જવા દીધા પણ બીજી ભૂલ નિવારી લેવા જેવી હતી. મૂળે તો જયોતિરાદિત્ય સિંધિયા અને સચીન પાઈલટને અનુક્રમે કમલનાથ અને અશોક ગહલોત સાથે મનમેળ કરાવનાર પણ રાહુલ ગાંધી જ હતા. બે મહત્ત્વનાં હિંદી બેલ્ટનાં રાજયોમાં કોંગ્રેસનું શાસન સ્થપાયું તે એનાં વળતાં પાણીનો શુભ સંકેત હતો. પરંતુ રાહુલ - પ્રિયંકાના સિનિયર સલાહકારોએ 'હાઈકમાંડ' અને શિસ્તપાલન જેવા મુદ્દાઓ પકડી રાખી એમને ન તો સિંધિયા વખતે સક્રિય રોલ ભજવવા દીધો કે ના સચીન પાઈલટને મળવા બોલવી શક્યા. પ્રિયંકા ગાંધીએ ફોન કર્યો એટલાથી બગડેલી બાજી ફરી ચીપવા અને અશોક દહલોતની જોહુકમી વેઠવા સચીન જેવા લોકપ્રિય યુવા નેતા સહમત ન થાય તો એમાં નવાઈ પામવા જેવું નથી. સામે મોદી-શાહ આણિ મંડળી તો એમને આવકારવા તૈયાર જ બેઠી હતી. સરવાળે કોંગ્રેસમુક્ત ભારતનુંસપનુંસિદ્ધ કરવામાં ખુદ કોંગ્રેસના જ આશાસ્પદ નેતાઓને બલિના બકરા બનવું પડે છે તે કેવી વિડંબના છે! રાહુલ - પ્રિયંકાના સંભવિત ભવિષ્ય પર પણ એથી કાળો કૂચડો જ ફરી વળ્યો છે. આખરે મોર પીંછાંથી રળિયામણો લાગતો હોય છે.

છલકાયા વિના સભર રહેવું એ ઐશ્વર્ય જાળવવાનો રસ્તો છે

લાગણીનો મેળો
રસિક વાળંદ

નમું તને, પથ્થરને ? નહીં, નહીં
શ્રદ્ધા તણા આસનને નમું નમું;
જયાં માનવીનાં શિશુ અંતરોની
શ્રદ્ધાભરી પાવન અર્ચના ઠરી.
કે મુક્ત તલ્લીન પ્રભુ પ્રમત્તની
આંખો જહીં પ્રેમળતા ઝરી ઝરી.
તું માનવીના મનમાં વસ્યો અને
તનેય આ માનવ માનવે કર્યો;
મનુષ્યની માનવતાની જીત આ
થયેલ ભાળી અહીં, તેહને નમું.
તું કાષ્ઠમાં, પથ્થર, વૃક્ષ, સર્વમાં,
શ્રધ્ધા ઠરી જયાં જઈ ત્યાં, બધે જતું.
શ્રદ્ધા તણું આસન જયાં નમું તહીં

- સુંદરમ્

●●●

એક બાળકો તેની મમ્મીને પ્રશ્ન કર્યો -

મા, આજકાલ મંદિરો, મસ્જિદો અને ચર્ચો શા માટે બંધ છે?

માતાએ સુંદર જવાબ આપ્યો, 'બેટા, કારણ કે, ઈશ્વર, અલ્લાહ અને ગોડ હોસ્પિટલોમાં વ્યસ્ત છે!!'

આ કાળમુખી મહામારીએ માનવજીવનો અર્થ બદલાવી નાખ્યો... કહો કે સાચ્ચેસાચો અર્થ સમજાવી દીધો...

કોરોના વાઈરસથી ઘવાયેલા અને ગભરાયેલી ગીતા, કુરાન, બાઈબલ, સમણસુત્તં ને ધમ્મપદના ટેકે ગોઠવાઈ ગઈ! સમાજના બહુજન ચિત્તમાં ધર્મ વિશેનો જે ખ્યાલ ઘૂંટાયો છે તેની વાત નથી આપણા મહર્ષિ વ્યાસજીએ તો સહજ સમજાવ્યું છે કે, 'પરોપકાર એ ધર્મ અને પરપીડન એ જ અધર્મ.' આ મહામારીના વિષમકાળમાં દુઃખી, પીડિત, વ્યથિત - જરૂરિયાતમંદ વ્યક્તિઓની પડખે ઊભા રહેનાર તમામ 'કોરોના વોરિયર્સ' પ્રભુના પ્રતિનિધિઓ જ છે, જે સાચ્ચે સાછો 'ધર્મ' બનીને ઊભા છે. આવા કપડા કાળમાં અમેરિકી પોલીસે અશ્વેત ફ્લોઈડના ગળા પર બૂટ દબાવી શ્વાસ રૂંધી નાખ્યો... તરફડતો ફ્લોઈડ 'આઈ કાન્ટ બ્રીધ' (હું શ્વાસ લઈ શકતો નથી.)ની આજીજી કરતો રહ્યો... પણ અમેરિકી ધર્મ એને જીવનદાન ન આપી શક્યો !!! કોરોના વાઈરસ કરતાં પણ ખતરનાક - વધુ કાતિલ વાયરસ માનવમનમાં સંક્રમિત થતા રહ્યા છે.

કવિ શોભિત દેસાઈએ સાચ્ચે જ કહ્યું છે,

'કશા કારણ વગર, કાયમ મેં ઊંધા માર્ગ પકડીને,
વિધાતાનાં બધાં આયોજનો કાયમ બગાડ્યાં છે.'

આ માનવજાતને હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યાં છે.

ખેર, ઈશ્વરની શરણાગતિ વિપદામુક્તિનો ઉત્તમ ઉપાય છે. ઈશ્વરનો દરવાજો સૌ કોઈ માટે સદા સર્વદા ખુલ્લો જ હોય છે.... માણસ મંદિરે જાય છે. ભલે ઈમારત પથ્થરની છે, મૂર્તિ પણ પથ્થરની હોય છે. પણ મૂર્તિને કારણે ઈમારત 'મંદિર' કહેવયા છે. ઈશ્વર સગુમ પણ છે ને નિર્ગુણ પણ છે. સાકાર પણ છે ને નિરાકાર પણ છે... અત્ર તત્ર સર્વત્ર... વ્યાપક છે. એટલે જ કવિ સુંદરમ્ કહે છે તું કાષ્ઠમાં છે, પથ્થરમાં, વૃક્ષમાં છે, તું સર્વમાં છે. જયાં જયાં શ્રદ્ધા ઠરી ત્યાં તું છે જ.... આમ હું પથ્થરને નમતો નથી, પણ શ્રધ્ધા તણા આસનને નમું છું.

દોસ્તો, નમવું એટલે અહં ઓગાળવો, અહંકાર હોય ત્યાં સુધી શ્રદ્ધા કદી ન પ્રગટે. શ્રદ્ધા આપણને મળેલા ઈશ્વરદત્ત ગુણ છે. પણ પૂર્ણ પણે પ્રગટતો નથી. આપણે કદી પૂર્ણ શ્રધ્ધાથી જીવતા જ નથી... એ જ મોટી કરુણતા છે. કારણ જયાં શ્રદ્ધા હોય ત્યાં શંકા ન હોય... જયાં શ્રધ્ધા હોય ત્યાં ભય ન હોય. જયાં પ્રેમ હોય ત્યાં વહેંમ ન હોય... આ વિષય સંજોગોએ આતમદ્વાર ઢંઢોળ્યાં છે... આપણે શ્રદ્ધાના આસન પર બિરાજવાનું છે. ભલે, દેવસ્થાનો બંધ છે. મંદિર, મસ્જિદ, ચર્ચો, ગિરજાઘર... પણ, આ વિશ્વ એક મંદિર જ છે. 'મંદિર તારું વિશ્વરૂપાળું...' આ વિશ્વ મંદિરમાં વિવેકપૂર્ણ જીવન જીવીએ તોય ઘણું...!

સ્પર્શમણિ

પ્રાર્થના ઈશ્વર પાસે પહોંચવાની પાંખ છે
અને
ધ્યાન ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર કરવાની આંખ છે.

●●●

છલકાયા વિના સભર રહેવું એ ઐશ્વર્ય જાળવવાનો રસ્તો છે

- કોન્ફ્યૂશિયસ

rasikvaland1965@gmail.com
Mo. 9913426949

કૉલેજમાંથી વિદાય એટલે એવા સુવર્ણયુગને વિદાય જે જીવનમાં ફરી ક્યારેય આવતો નથી

અબીલ-ગુલાલ
મમતા રાવલ

સમાચારો મુજબ કોરોના એ ફરી માથુ ઊંચક્યું છે. ફ્લેટ થવા જઇ રહેલો ગ્રાફ ફરી પાછો ઊંચકાયો છે. ખરી ચિંતાજનક પરિસ્થિતી હવે શરૂ થઈ છે. લોકડાઉન ન હોવાને કારણે કામકાજ માંથી મુક્તિ નથી અને બહાર નીકળ્યા પછી સેફટીની કોઇ ગેરંટી નથી આટલા લાંબાગાળા સુધી રોજીંદુ માનવજીવન આમ વેરવિખેર રહ્યું હોય એવી આ પહેલી ઘટના છે. આર્થિક, માનસિક ભીંસની સાથે કોરોનાનો ડર ભળ્યો છે. આ સમય સાચો પરીક્ષાનો સમય છે. આટલો સમય આપણે જે બળથી આ સમયનો સામનો કર્યો છે એ બળમાં ઈંધણ પૂરીને એને ટકાવી રાખવાનું છે.

સમાચારોમાં સતત ચમકતી રહેતી રાજકારણની ગંદકી, ગુંડાગર્દી, મહાસત્તાઓની હૂંસાતૂંસી, સરહદો પરના તણાવ ના સમાચારો આપણી અંદર તાણની સ્થિતી પેદા કરે છે. મન ડહોળાય છે. એક પ્રકારની અસલામતી આપણી અંદર ઘર કરતી જાય છે. આવું ન થાય એ માટે સહુએ સજાગ રહેવું જરૂરી છે. પોતાની જાતને વ્યસ્ત રાખવી...એક્સરસાઇઝ કરતા રહેવું. પ્રભુ નામ સ્મરણ પણ મોટો સહારો બની રહે છે. સાથે-સાથે આપણી આસપાસ કે દુનિયામાં બનતી સારી ઘટનાઓને સતત વાગોળીને પોતાનામાં આશા અને વિશ્વાસ સીંચતા રહેવું. સતત આનંદમાં રહેવું જરૂરી છે.

સૌથી વધુ કપરી સ્થિતી અત્યારે યુવા વિદ્યાર્થીની છે. સંજોગો અને સરકાર બેનો ભોગ બનેલા વિદ્યાર્થી અવઢવની સ્થિતીમાં છે. પરીક્ષાઓ ઠેલાતી રહે છે. ભવિષ્યની કંઇ ખબર પડતી નથી. વિદેશ ભણવા જનારા પણ અટવાયા છે. ઉત્સાહ અને થનગનાટ થી ભરેલું એનું મન મૂંઝવણ અનુભવી રહ્યું હોય એ સ્વાભાવિક છે. ખૂબ લાંબા સમયથી નિષ્ક્રીય બેસીને કંટાળેલા યુવાનો પોતાના મનસૂબા પૂરા કરવાના સુંદર આયોજનનો ઘડી કાઢે છે. એમની ટેકનોલોજી પરની કમાન્ડ અને ક્રિએટીવીટીનું એક સુંદર ઉદાહરણ હમણાં જોવા મળ્યું.

પ્રસંગ હતો ફેરવેલ પાર્ટીનો...ઈ-ફેરવેલ. બોલવા કે લખવામાં એક જ શબ્દમાં કહેવાઈ જતી આ ઈવેન્ટ પાછળ વિદ્યાર્થીઓએ જે સમગ્રતાથી તૈયારી કરી હતી એ જાણવાની મઝા જુદી જ છે.

અમદાવાદની પ્રસિધ્ધ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓએ કોરોના સામે હાર ન માનીને પોતાના સિનિયર્સ માટે સુંદર ઈ-ફેરવેલનું આયોજન કર્યુ જેમાં...દરેક સિનિયર વિદ્યાર્થીને ત્યાં ખૂબ એડવાન્સમાં એક પોસ્ટકાર્ડ પહોંચાડાય છે જેમાં જેતે વિદ્યાર્થીનું ફોટોચિત્ર હાથથી દોરાયેલું છે. સુંદર-સુવાચ્ય અક્ષરોમાં અંગ્રેજી ભાષામાં વ્યક્તિની વિશેષતાની પ્રશંસા, કાવ્યાત્મક રીતે લખાયેલી છે. આ પોસ્ટકાર્ડ ટીમના સભ્યો દ્વારા હાથોહાથ પહોંચાડવામાં આવે છે.

ફેરવેલના ૨-૩ દિવસ પહેલાં એક ઈ-ઈન્વીટેશન મળે છે જેમાં ટ્રેઝરહંટ સ્ટાઈલથી ૨-૩ કલુ સોલ્વ કર્યા પછી કાર્યક્રમની ડીટેઈલ સુધી પહોંચાય છે.

કાર્યક્રમના દિવસે સહુને ૪-૫ કલાકનો સમય અને પીણું સાથે રાખવાની સૂચના મળી છે. ઉત્સુકતાથી રાહ જોતા સહુ સમયસર સ્કીન સામે ગોઠવાય છે. સમય થતા જ પોતાના બધા મિત્રોને એકસાથે જોઈને આનંદ-ચિચિયારીનું વાતાવરણ સર્જાય છે. સૌના ચહેરા પર રોમાંચ અને અનેરો આનંદ છવાયેલો જોવા મળે છે.

રૂબરૂમાં હોય એજ રીતે સમગ્ર કાર્યક્રમનું આયોજન યુવાનોની કલ્પના શક્તિને દાદ આપવાનું મન થાય એવું કરાયું છે. દોસ્તી-કોલેજ-યુવાનીને લગતા કાવ્યો-શાયરીનું પઠન થાય છે. ગીત-સંગીતની મહેફિલ જામે છે. ગેમ રમાડાય છે. તમામ દોસ્તોને સમાવી લેતા યાદોના ગુલદસ્તા જેવા વીડીયોનું સ્ક્રીન શેરીંગ કરવામાં આવે છે. વાતાવરણમાં સન્નાટો છવાય છે. કોલેજમાં ગુજરેલી દોસ્તો સાથેની પળો દરેક ના મનોજગત પર હાવી થયેલી વર્તાય છે. ખૂબ ભાવુકતાની એ ક્ષણો પછી આ ઈ-ફેરવેલમાં હાજર સહુ વ્યક્તિગત રીતે પોતાની કોલેજના વર્ષોની જર્નીનું શેરીંગ કરે છે.

યુવાનોની આ ઈ-મહેફિલમાં હદય દ્રાવક દ્રશ્યો પણ સર્જાય છે. માત્ર સિનીયર જ નહીં જુનિયર વિદ્યાર્થીઓ પણ વિદાયની આ વેળાએ ભાવુક થઈને આંખોમાં આંસુ સાથે જોવા મળે છે.

પરોક્ષ હાજરી સાથેની આ તમામ બાબતો એટલી સ્મુધલી અને સરસ રીતે વહેતી જોવાય છે કે પ્રેક્ષક તરીકે જોનાર પણ એમાં વહી જાય. દરેક વિદ્યાર્થી સ્થળ અને કાળના ભાનથી પર કોલેજના એ દોસ્તો અને એની યાદોમાં કલાકો સુધી રમમાણ સ્થિતીમાં સમય વીતાવે છે. કોઈને જાણે છૂટા પડવું જ નથી.

એક ભાવનાસભર ઘટના, ટેકનોલોજીની મદદથી વર્ચ્યુલી સંપન્ન થાય છે. બધું જ સારું છતાં એક અફસોસ એમની આંખોમાં વંચાય છે. દોસ્તને ભેટી ન શકવાનો, એને ધબ્બો મારીને તોફાન ન કરી શકવાનો, કેન્ટીનમાં છેલ્લી-છેલ્લી ચા પીતાં-પીતાં બાય-બાય કરવાની તક ગુમાવ્યાનો...

કોલેજમાંથી વિદાય એટલે એવા સુવર્ણયુગને વિદાય જે જીવનમાં ફરી ક્યારેય આળતો નથી. એ ઉંમર, એ ઉત્સાહની મઝા કંઈ ઓર જ હોય છે એનું સ્થાન દુનિયાની કોઈ ખુશી લઈ શકે નહીં.

કોરોનાએ આ વિદ્યાર્થી મિત્રોની કોલેજને રૂબરૂમાં અલવિદા કહેવાની તક છીનવી લીધી છે. કોલેજના એક-એક ખૂણાને ફરી-ફરીને જોઇ લેવાનો-મળી લેવાનો, એ કલાસરૂમ્સ, એ બેન્ચીસ, એ કેન્ટીન બધાને એકવાર નજરથી ચૂમી લેવાનો અવસર, કોલેજના ખૂણે-ખૂણે સંઘરાયેલી યાદો ને નજરમાં ભરી લઈ દિલની સંદૂકમાં સાચવીને બંધ કરી લેવાની ઈચ્છા દરેક વિદ્યાર્થીને હોય છે. અત્યારની આ પરિસ્થિતીમાં આવી કંઈ કેટલીય નિર્દોષ આનંદની ક્ષણો અટવાઇ ગઈ છે. છતાં પણ માણસ આ છટકી જતાં સુખને સ્પર્શી લેવાનો પ્રયત્ન કરતો રહે છે એ એની જીજીવિષાની તીવ્રતાનું પ્રમાણ છે.

જેને આફતને અવસરમાં પલટાવવાનો કીમીયો આવડી જાય એને ભાગ્ય પણ માત આપી શકતું નથી.

કોરોનાની વેક્સીન ક્યારે આવશે?

પહેલું સુખ તે જાતે નર્યા
ડો. કેદાર ઉપાધ્યાય

ઉપરનું શીર્ષક એ કદાચ અત્યારનો સૌથી અગત્યનો પ્રશ્ન છે. આખું વિશ્વ અત્યારે કોરોના સામે લડી રહ્યું છે અને બધાની મીટ વેક્સીન પર મંડાયેલી છે. વિશ્વની લગભગ ૧૧૦ જેટલી નાની-મોટી કંપનીઓ અત્યારે વેક્સીન પર રિસર્ચ કરી રહી છે. કોરોનાની વેક્સીન ક્યારે આવશે એ જાણવા માટે આપણે પહેલા તો વેક્સીન બનાવવા પાછળની પ્રોસેસ સમજવી જરૂરી છે. વેક્સીન એ બહુ સંવેદનશીલ ઘટના છે. વિશ્વભરમાં અનેક લોકો વેક્સીન નો વપરાશ કરી રહયા છે, એટલે વેક્સીન અસરકારક અને સુરક્ષિત હોવી ખૂબ જરૂરી છે. આ કારણોને ધ્યાને લઈને જ વેક્સીનને મંજૂરી આપતા પહેલા વેક્સિનને અલગ અલગ પાંચ સ્ટેજ કે તબક્કાઓમાંથી પસાર થવું પડે છે. જ્યારે વેક્સીન દરેક તબક્કા પર ખરી ઉતરે ત્યારે જ સરકારના હેલ્થ કંટ્રોલર્સ એ વેક્સિનને મંજૂરી આપે છે. તો ચાલો જાણીએ વેક્સિનના આ પાંચ સ્ટેજ કે તબક્કાઓને.

પહેલું સ્ટેજ : આ સ્ટેજમાં વેક્સીનનું ટેસ્ટિંગ ખાસ પ્રકારના કોમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામ વડે કરવામાં આવે છે અને તેની અસરકારકતા વિષે ચકાસણી કરવામાં આવે છે. બીજું સ્ટેજઃ આ સ્ટેજમાં વેક્સિનનું પરીક્ષણ નાના તેમજ મોટા પ્રાણીઓ જેવાકે સસલા, દેડકા, વાનર અને અન્ય સ્તન્ય પ્રાણીઓ પર કરવામાં આવે છે. ત્રીજું સ્ટેજઃ આ સ્ટેજમાં વેક્સિનનું પરીક્ષણ માણસોના ખૂબ નાના સમુદાય પર કરવામાં આવે છે (લગભગ ૧૦૦-૨૦૦ લોકો પર જ). આ સ્ટેજમાં વેક્સિનની સેફટી પર ફોકસ હોય છે. વેકસીન લેવાથી શરીરમાં કોઈ આડઅસર તો નથી થતી એ જોવામાં આવે છે ચોથું સ્ટેજઃ આ સ્ટેજ પણ સેફટી ચકાસવા માટે જ હોય છે પણ અહીં માણસોનો સમુદાય થોડો મોટો હોય છે. અમુક હજાર માણસો પર વેક્સિનનું સેફટી ટેસ્ટિંગ કરવામાં આવે છે. પાંચમું સ્ટેજઃ આ સ્ટેજમાં લોકોના વિશાળ સમુદાય પર વેક્સિનનું ટેસ્ટિંગ થાય છે અમુક હજાર કે અમુક લાખ લોકોને પરીક્ષણ હેતુ વેક્સીન આપવામાં આવે છે અને આ સ્ટેજમાં વેક્સિનની રોગ પરની અસરકારકતા ચકાસાય છે, વેક્સીન વડે રોગી કેટલી હદે રોગની સામે ઈમ્યુનીટી મેળવે છે તેનું પરીક્ષણ થાય છે

કોઈ પણ વેક્સિનને આ પાંચેય સ્ટેજને પસાર કરવા અનિવાર્ય છે. જો કોઈ એક સ્ટેજમાં પણ વેક્સીન ફેલ જાય તો તે રિસર્ચ પાણીમાં ગયું સમજો. આટલા માટે જ કોઈ અસરકારક વેક્સિનને બનતા વર્ષો નીકળી જાય છે.

હવે વાત કરીએ આપણા શીર્ષકની ... કોરોનની વેક્સીન ક્યારે આવે એમ છે? આપણે જાણ્યું તેમ ૧૧૦ જેટલી નાની-મોટી કંપનીઓ અત્યારે અલગ અલગ રીતે વેક્સીન પર રિસર્ચ કરી રહી છે, તેમાંની લગભગ ૧૦ થી ૧૫ કંપનીઓ પાંચમા સ્ટેજ પર પહોંચી ગઈ છે કે નજીકના ભવિષ્યમાં પહોંચવામાં છે, જેમાં ભારતની બે કંપનીઓ પણ અગ્રેસર છે. વેક્સિનના દરેક સ્ટેજને ઓછામાં ઓછો ૨ મહિનાનો સમય લાગે. પાંચમા સ્ટેજમાં વધુ સમય પણ લાગે કારણકે ખૂબ બધા લોકોને વેક્સીન આપવાની હોય છે અને તેનું મોનીટરીંગ કરવાનું હોય છે. આ બધી બાબતોને ધ્યાને લેતા અત્યારે એવો અંદાજ લગાવી શકાય કે જો બધું બરાબર પર પડે તો વહેલામાં વહેલી ડિસેમ્બર ૨૦૨૦ કે જાન્યુઆરી ૨૦૨૧માં વેક્સીન આવી શકે. અહીં એક મુદ્દો ધ્યાને લેવા જેવો છે. અમુક દિવસો પહેલા ભારતની મેડિકલ રિસર્ચ વિંગ આઈ.સી.એમ.આર.નો એક રિપોર્ટ આવેલો જેમાં ૧૫ ઓગસ્ટના દિવસે વેક્સીન આપવાનું લખેલું. દેખીતી રીતે ૧૫ ઓગસ્ટ એ બહુ નજીક કહેવાય. આટલી જલ્દી વેક્સીન બને એ પાછળનું લોજીક સમજાતું નથી. એક પોઈન્ટ એવો હોઈ શકે કે વેક્સિનનું પાંચમા સ્ટેજનું પરીક્ષણ એ ઓપન ફોર ઓલ પ્રકારે કરવામાં આવે. ચીને પણ આવું જ કર્યું છે. ચીને પોતાની વેક્સીનના પાંચમા તબક્કામાંય વેક્સનીનને આર્મી જવાનોને આપવા માંડી છે.

વેક્સીન એ બહુ કોમ્પ્લેક્સ ઘટના છે તેની સેફટી, અસરકારકતા અને કેટલો સમય સુધી તે શરીરમાં ઈમ્યુનીટી જાળવી રાખે છે તે બધા પાસાઓ ખૂબ અગત્યના છે. અત્યારની જે પરિસ્થિતિ છે તેમાં વહેલી નહિ તો મોડી, પણ વેક્સીન આવશે તો જરૂર. લેટ્સ હોપ ફોર ધ બેસ્ટ...

(મો.) ૯૮૭૯૪૭૧૧૪૭

'આ તડ અને આ ફડ' કહેનારની વિદાય

મનના ઉમંગો
રણછોડ પરમાર

ઘણા વરસો પહેલાં મારા પિતાજીએ અમારા ઘરમાં જનસત્તા વર્તમાનપત્ર શરૂ કરાવ્યું હતું. એ સમયે એમાં શ્રી નગીનદાસ સંઘવીની કોલમ આવતી હતી. તે વાંચવામાં મને રસ પડેલો. રામાયણની અંતર્યાત્રા નામની લેખમાળા પણ શરૂ થયેલી. એણે પણ એવો જ રસ જગાડેલો. એ કોલમ સામે ધર્મપ્રેમીઓ તરફથી ભારે વિરોધ થયેલો અને અધવચ્ચે અટકાવવી પડેલી. પછી એનું પુસ્તક પ્રકટ થયેલું એ ખાસ વાંચેલું. વચમાં રોજગારલક્ષી જાહેરાતોને ધ્યાનમાં લઈ દીકરીઓએ ગુજરાત સમાચાર શરૂ કરાવેલું. ત્યારે પણ જનસત્તા ચાલુ રાખ્યું હતું. દિવ્ય ભાસ્કર શરૂ થતાં અમે એના તરફ આકર્ષાયા. દિવ્ય ભાસ્કરની રવિવારની પૂર્તિમાં 'પરિક્રમાલ્ર અને બુધવારની કળશ પૂર્તિમાં 'આ તડ અને ફડલ્ર નામની કોલમો સંઘવીદાદા લખતા હતા. જે અમારા જેવા હજારો વાચકો નિયમિત વાંચતા હશે. પણ હવે આ કોલમો વાંચવા નહીં મળે. ૧૦મી માર્ચ ૧૯૨૦માં ભાવનગરના વણિક પરિવારમાં જન્મેલા શ્રી નગીનદાસ સંઘવીનું ગયા રવિવારે તા- ૧૨/૦૭/૨૦૨૦ ના રોજ સુરત ખાતે અવસાન થયું છે. તેમને ખાંસી અને શ્વાસની સમસ્યા હતી.

સ્વશ્રી નગીનદાસ સંઘવીએ ત્રીસ વર્ષ અધ્યાપનની કામગીરી કરી નિવૃત્ત થયા હતા. પરંતુ ૧૯૬૨ થી વિવિધ અખબારો અને સામયિકોમાં કટારલેખનની શરૂઆત કરી હતી. જે તેમના જીવનના અંત સુધી અટકી નહીં. તેમના અવસાનના દિવસે રવિવારની પૂર્તિમાં પરિક્રમા કોલમ પ્રગટ થઈ છે. તેનો વિષય છે '' ચાતુર્માસઃ ધર્માચરણ અને ધર્મ-સાધનાનો અવસર'' છે. તેમાં એમણે ધર્મ અને વિજ્ઞાનની કાબિલેદાદ સરખામણી કરી છે. દરેક ધર્મપ્રેમીઓને એની ઝેરોક્ષ નકલો કઢાવીને વાંચવા આપવા જેવી છે. આપણે આખી કોલમની વાત અહીં કરી શકીએ તેમ નથી. અલપઝલપ ઝાંખી કરીએ.

ધર્મ બેધારી તલવાર છે.માનવજાતની જેટલી ઉત્ક્રાતિ થઈ છે તે મોટા ભાગે ધર્મના કારણે થઈ છે. માણસ નામનું પશુ માનવી બન્યો ત્યારથી ધર્મ તેની સાથે જોડાયેલો છે. ઈષ્ટદેવની આરાધનાથી જગતનાં સાહિત્યની શરૂઆત થાય છે. ઈશ્વરની પૂજાનો સમય ઠરાવવાના કારણે ખગોળશાસ્ત્ર અને ગણિતનો પ્રારંભ થયો. પણ ધર્મના નામે અને ધર્મના કારણે આ દુનિયામાં જેટલી ખૂનામરકી થઈ, જેટલા અત્યાચારો થયા એટલા બીજા કોઈ કારણોસર થયા નથી. ધર્મના શુભ તત્વોની ઉપાસના કરનાર સત્પુરુષો- પયગમ્બરો દેવની કક્ષાએ પહોંચ્યા છે અને ધર્મમાં પ્રવેશેલા અશુભ તત્વોએ માણસને રાક્ષસ કરતાંયે વધારે ઘાતકી અને નીચ બનાવ્યો છે. દુનિયામાં દરેક સમાજને પોતપોતાના ધર્મ માટે ગૌરવ અને અહંકાર વચ્ચેની ભેદરેખા અતિશય પાતળી છે. આપણો ધર્મ જ શ્રેષ્ઠ છે અને બીજા ધરમમાં કશું શીખવા- જાણવા-સમજવા જેવું નથી તેવું દરેક ધર્મના આગેવાનો પોતાના અનુયાયીઓના મનમાં ઠસાવતા રહે છે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના કારણે આજની દુનિયા જેટલી ટચુકડી બની ગઈ છે તેટલી અગાઉ કદી પણ ન હતી. આ વૈશ્વિક દુનિયાને અનુરૂપ ધર્મવિચાર અને આચાર પણ વૈશ્વિક બનવા જોઈએ.વિજ્ઞાનનો વિકાસ થયો છે કારણ કે વિજ્ઞાન સત્યની ઉપાસના કરે છે પણ સત્ય મળી ગયાનો દાવો કોઈ વૈજ્ઞાનિક કરતો નથી. ઊલટું પોતાની મર્યાદા ભૂલ હંમેશા કબૂલ કરે છે. પોતાના પુરોગામીઓ પ્રત્યે આદર ધરાવે છે પણ તેમની વાતમાં જેટલું ખોટું હોય તે છોડે છે. અને ન્યુટન અને ગેલેલિયો વિશે બહુમાન ધરાવવા છતાં તેમની બધી વાત સ્વીકારી લેવા વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓ તૈયાર નથી.

ધર્મની બાબતમાં આનાથી તદ્દન ઊલટું જોવા મળે છે. અમારા ધર્મગુરુઓ, અમારા ધર્મગ્રંથો જે કહે તે જ સત્ય છે. ધર્મો સત્યની ઉપાસના કરતા નથી કારણ કે પોતાને અને પોતાની વિચારસરણીને સત્ય મળી ગયું હોવાના અહંકારના કારણે તેમની આંખો બંધ થઈ ગઈ છે. વિજ્ઞાનમાં સતત સંશોધનો થતાં રહે છે ભૂલો સુધારી લેવામાં આવે છે.પણ ધર્મક્ષેત્રે કશાં સંશોધનો કદી થતાં નથી. ધર્મના સંશોધનો કહેવાય છે તે જૂના ગ્રંથો અથવા પરંપરા થોડી નવી રીતે રજૂ કરવાનો વ્યાયામ હોય છે. ધર્મગ્રથો અને ધર્મ પરંપરામાં રહેલા

અનુસંધાન પાના નં ૭ પર